

I dikterens skogrike

TUNET. På dette tunet langt inne i skogen i Hedmark, levde lyriker Hans Børli sitt liv.

Jeg kjører milevis på en humpete grusvei gjennom de dype skoger nær svenskegrensen. Så åpenbares et praktfullt bygdetun på et sted «der ingen skulle tru at nokon kunne bu». Det er lyrikeren Hans Børli oppveksttun.

TEKST OG FOTO:
ANNE MARIT HJELME

Hvor mange ganger jeg tenkte å snu i jakten på dette historiske stedet som har vært rammen rundt så mange lyriske perler, husker jeg ikke. Noen ganger er det slik at veien til himmelriket er lenger enn du har tenkt deg. Slik er det også når man jakter på perler langs veiene. Bortgjemte sådanne.

Ett er nødvendig

Ett er nødvendig – her i denne vår vanskelige verden av husville og heimløse.

SMÅ KÅR. Vil du oppleve stedet hvor vår skattede lyriker Hans Børli ble født og oppholdt seg hele livet, må veikartet frem og ruten legges bort fra E6. I hele sitt liv levde den folkekjære dikteren i de dype skoger i Eidskog, den sørligste kommunen i Hedmark fylke. Han vokste opp under små kår på en finneplass inne på Fjellskogen, og skrev sine verk og dikt fra husmannsplassen med elgen og rovdirene som nærmeste nabo. Det er i jakten på atmosfæren og omgivelsene som gjennomsyrrer diktene hans, at jeg forviller meg inn i et landskap så mektig og overveldende at jeg tidvis undres på om veien tilbake til sivilisasjonen står åpen når det er tid for å snu og vende hjem.

Å ta bolig i seg selv

Gå inn i mørket og pusse sotet av lampen.

Slik at mennesker på veiene

kan skimte lys i dine bebodde øyne.

DIKTERENS VERDEN. Mil etter mil legger jeg bak meg, omgitt av ruvende trær og summende insekter. Skremmende og fascinerende på samme tid. Jeg holder til høyre og klorer meg fast til tanken om at NAFs veibok er så presis i sine beskrivelser at jeg finner det jeg leter etter. Og i alle fall finner veien ut igjen fra skoger så dype at ordene trær og ensomhet får en ny betydning. Og der – etter mange mil hvor jeg verken har sett hus eller mennesker, åpenbarer herligheten seg. Her inne i de dype skoger finner vi stien hvor poesien tok form. Stedet hvor ordene ble satt sammen til nydelige setninger. Dikterens verden.

Junikveld

*Vi sitter i slørblå junikveld og svaler oss ute på trammen
Og alt vi ser har dobbeltliv fordi vi sanser det sammen.*

Å, flytt deg nærmere inntil meg her på kjøkkentrammen!

Den er så svinnende kort den stund vi mennesker er sammen.

MØTE MED SJELEN. Skogens dikter ble han kalt. Når han ikke diktet var han tømmerhogger. Hovedhuset på gården er blitt flammens rov, bare trappen står igjen. Låven er intakt, det samme er uthuset og stabburet. Eiendommen grenser ned mot et idyllisk vann, og blomsterfloraen er fargerik og vill. Det summer i det høye gresset, og på hele tunet er det satt opp skilt med dikterens egne vers. Det arrangeres poesiturer til denne plassen der

Slik finner du fram

Følg riksvei 170 fra Oslo mot Magnor, eller riksvei 175 fra Kongsvinger. Kjør til Skotterud ved svenskegrensen og ta veien mot Vestmarka og Tobøl. Følg skiltet til Børli. Strekingen går over en fjellrygg mot Årnes og er lang og øde, veien grusete og smal. Kjør til du ser skiltet «Hans Børli oppveksttun».

TRAMMEN. Trappen står igjen, hovedhuset ble flammens rov. Denne trammen er behørig beskrevet i diktene hans.

BLOMSTER. Den vakre naturen i all sin ville blomsterflod inspirerte dikteren.

«ingen skulle tru at nokon kunne bu». Og vandring på stiene der dikteren tråkket i stille melankoli. For oss som har lest diktene hans fornemmes atmosfæren og stemningen i det han skriver. Lyset. Naturen. Stillheten. Ensomheten der inne i skogen, møtet med sjelen. Det er så nakent og ekte. Så mektig.

Veien til evigheten

Veien til evigheten

går over gardstunet heime.

Et drivande gresstrå med dugg i akser
er veiviser god nok for den seende.

Og på baksiden av bladene på tunbjørka
har lauv-åmene gravert et kart
over Melkeveien.

TRO OG TVIL. For ingen kjente skogen som Hans Børli. Drømmene, blodslitet, den

trolske naturen, sorgen og gleden. Han var opptatt av ensomhet, krig, fangenskap, angst og død. For ikke å glemme tro og tvil. Den strenge pietismen i barndomshjemmet utløste både en opposisjonstrang og en religiøs lengsel. Erfaringen av fattig slit og det å være aller nederst på samfunnsstigen kom til å prege ham hele livet. Nærheten til naturen, den ordløse visdommen i den gamle levemåten og arbeidssolidariteten var blant temaene han viet stor oppmerksomhet. Han ønsket lenge å ta mer utdanning, men ble stoppet av krigen. Da ble han tatt til fange av tyskerne, før han kom tilbake til Eidskog og ga ut sin første diktsamling, *Tyrielden* i 1945. Mange av diktene hans er oversatt til flere språk og han mottok flere litterære priser mens han levde. På en liketil måte skriver han om det vi alle er opptatt av, selve livet.

Fjellskogen

I tidens fylde

pakket jeg ryggsekken

og fraktet mitt fysiske jeg

bort fra skogen der heime, men

sinnet mitt var att inni ensligheita

for alltid. Dikta mine

har røtter som suger kraft og sevje

fra Fjellskogens magre raumold.

LYRISKE ANEKDOTER. Det er stille på tunet. Fra punktet der bysten av Børli er plassert er utsikten upåklagelig. Bygningene holdes vedlike av en stiftelse som hedrer lyrikerens minne. Han som er kjent for sitt skjemt og sitt alvor. For sin sosiale bevissthet og religiøse undring. For sin evne til å kombinere dybde og tilgjengelighet. Derfor er skogens store sønn også en skattet lyriker langt utenfor arbeidsfolkets kretser. Derfor valfarter hedmarkinger og andre interesserte til hans oppveksttun hvert år for å få lyriske anekdoter og en smakebit av den stemningen som var rammen rundt hele hans virke. For oss som kjenner asfalten under skosålen daglig og vanskelig kan forestille oss et liv uten betongklosser, anbefales det å ta avstikkeren inn i skogholtet – og kjøre til det sier stopp. ♥

Diktene: "Ett er nødvendig" og "Veien til evigheten" er fra samlingen *Vindharpe* (1974). "Å ta bolig i seg selv" er en del av diktet "Ett er nødvendig". "Junikveld" er fra samlingen *Dagene* (1958). "Fjellskogen" er fra *Frosne tranebær* (1984).

Hans Børli

En av våre fremste lyrikere. Født i 1918, døde i 1989. Debuterte nasjonalt i 1945 med diktsamlingen *Tyrielden*, og ga ut sin 21. og siste diktsamling *Frosne tranebær* i 1984. Etter hans død kom *Etterlatte dikt* (1991). Den besto av to deler; første del var en nesten fullført samling som aldri ble sendt inn til forlaget. Annen del er løse dikt som trolig er de siste Børli skrev. *Samlede dikt* ble første gang utgitt i 1996. I tillegg har det kommet flere dikt i utvalg-samlinger; *Dikt i utvalg* i 1968, *Dag og drøm* i 1978, *Av en slitters memoarer* i 1978, *Jeg vil male med oker, sot og blod* i 1988, *Ord av Hans Børli* i 1998 og *Hans Børli's beste dikt 1945–72 og 1974–1989/91* i 2000. Børli skrev også romaner og fortellinger, samt skuespill. Det er skrevet mange bøker om lyrikeren Børli – ført i pennen av ulike forfattere. Blant annet biografien *Syng liv i ditt liv* av Truls Gjeften.